

Régi szegedi színházak.

Irta: dr. Czimer Károly.

(Ötödik közlemény.)

Az új bérleti szerződésben a tanács a bérlővel szemben a magyar vándor szintársulatok javára némi előnyt kötött ki és pedig, hogy a bérlő ezeknek olcsóbban tartozik a színházat átengedni, mint a német színészeknek.

Az elszegényedett Kelemen László éppen akkor Szegeden tartózkodott s a magyar színészeknek tett engedmény meghatározta, megjelent a tanács előtt és ezt a figyelmet „érzékeny kifejezésekkel” megköszönte, egyszersmind kérte a tanácsot, hogy a bérleti szerződésnek ezt a cikkelyét neki „hiteles írásban” adja ki. A tanács eleget tett a haza által akkor eléggé nem méltányolt nagy férfiú kérésének, a bérleti szerződés érintett pontjait hiteles másolatban kiadta, amely a fejlődésben levő hivatalos stílusban a következő szép magyarsággal hangzik:

„Valamint az ezen theatrum felállításában az a főczél, hogy ebben a magyar nemzeti nyelv tökéletesítése által az erkölcsi és polgári boldogság lehetőképpen előmozdittassék és ugyan árendátor teljes birtokában lésszen ezen theatrumnak, következőképpen abban német vagy más jádzó társaságot is bébozsáthat és ilyen társasággal tetszés szerint alkudozhat: mind azon által Magyar Jádzó Társaságnak (erre levő különös tekintetből) ezen theatrumban mindenkor és így akkor, ha netalán az árendátor már más nyelven jádzókkal megalkudott volna, ne csak elsősege lésszen a játékra, hanem ezen társaságot árendátor feljebb egy forintnál nem taksálhatja; a játékot pedig annak akár mikor megengedni és a theatrumot a szálával és ruhatartóval és öltöző szobával együtt átadni tartozik.”

Szeged tanácsa tehát elég nagylelkűen gondoskodott a magyar színészetéről, pedig éppen olyan soknyelvű, magyar német és rác lakossága volt, mint Pest városának, amely vele ellentétben 1796-ban Kelemen Lászlónak feloszlóban levő szintársulatát nem segítette és nem állított neki színházat a maga költségén és az első magyar szintársulat szétszóródását nem akadályozta meg. Ellenben Szegeden a német származású Volfordt József polgármester fajszeretete és a horvát vérből eredt Vedres István tüzes nemzeti érzése az új városházában megalkotta a magyar színházat, amelynek felszerelésében Kelemen László utasítása szerint mindazon költségeket megszavazta, amit a német kamarai igazgató megengedett.

A bálakban és színelőadások alatt a közrend fentartására a tanács ügyelt föl, az előadott szindarabok fölött a cenzurát a tanács által választott felügyelő gyakorolta, ő hagyta jóvá a játékdarabok rendjét, vagyis a műsort is.

A szintársulat előjáróit: a színmestert (rendező), a felvigyázót (ügyelő), mindenest (kellékes), a notáriust (jegyző), a perceptort (pénztárnok) és controlort (ellenőr) a tanács választotta. 1803. évi július 4-én báró Wesselényi Miklóst, aki kolozsvári társulatát Szegedre indította, arról tudósította, hogy mihelyt a társaság megérkezik, annak kebeléből a kívánt személyeket ki fogja nevezni. Wesselényi a vele ismeretségben álló Vedres Istvánra akarta bízni a társulatra való felügyelést, de ő tanácsot ajánlott, mire a tanács 1803. szeptember 5-én Zombory Pál főkapitányt nevezte ki ügyelőül, vagyis ő lett a társulatnak, mintegy színügyi elnöke. Neki kellett a színgazgatónak „a játékok rendjét és más efféle jezdéket” (a műsort) előre bemutatni, „előbb, mintsem játszhatnának”.

1815. évben újból határozatba ment, hogy a társulatoknak a játszási engedélyt a tanács adja meg. Kulcsár István, a pesti „jádzó” társaság kormányzója, bejelentette, hogy társasága Szegeden kívánja magát gyakorolni, amire a tanács 1815. november 27-én azt felelte, hogy szívesen fogadja „és a kapitány ur figyelemmel lésszen, hogy a játékdarabok, minek előtte előadatnának, előre a Tanácsnak vizsgálatra benyújtassanak”.

A tanács a városközi bálterem, szögletkorcsma és kávéház bérlőjét mindig szoritotta, hogy a színészek helyzetén könnyítsen s a színházlátogatást mozdítsa elő. 1806-ban a polgárok Ernyi Mihály kolozsvári szintársulatát igazi magyar vendégszeretettel fogadták, „szabad szállást, asztalt, fát adtak az actoroknak és saját gyermekeiknek tekintették őket”. Ellenben a bálterem bérlője, Kovács György nem engedte meg, hogy bál napokon előadást tartsanak, mert a táncpalotában ilyenkor tartani szokott népes bálak a bérlőnek jól jövedelmeztek. Ezért a tanács Ernyi Mihály igazgató kérelmére elrendelte, hogy amely napon bálak vannak, ugyanakkor a színelőadás 4–5 órakor kezdődjék és 7 órakor végződjen és így a bál 8 órakor kezdődhet. A bécsi kongresszus után (1815) a 25 év óta

tartó francia háborúk véget értek, a városok és vármegyék a katonai terhek nagy részétől megszabadultak, az irodalom és művészet pártolására többet áldozhattak. A színészek helyzete is javult, a vándortársulatokat a vidéki központok szereplő nagyobb városokban ideig-óráig állandó társulatok váltották föl és egy-egy jól szervezett társulat a színházakat hosszabb-rövidebb időre ki is bérelte.

1816. évben a Kolozsvárról Szegedre költözött Láng Ádám ügyes és szervező hajlammal bíró színész „Uj nemzeti játszó társaság” címen állandó szintársulatot alakított. A színészek által elfogadott *constituciót*, törvényes cikkelyeket, vagyis kötelező rendtartási szabályokat, a szintársulat előjáróit: a felvigyázót (ügyelő), perceptort, controlort, notáriust július 22-én a tanácsnak bemutatta, ami után az a betérjesztett *constitució* és rendszabásait jóváhagyta és elrendelte, „hogy a Társaságra a jó rend és egyéb szükséges intézkedések elősegítésére s a játékrand bemutatására is a Polgármester Ur fogja a feő vigyázatot tartani.”

Ez az új nemzeti szintársulat 1816. évi július 28-án kezdte meg a szereplést és a városközi színházat szept. 17-én 800 forintért bérbé vette, de a szerződést végképen csak 1817. évi február

havában kötötték meg, mert a magy. kir. udvari kamara a jóváhagyást tovább félévnyi halogatta és csak 1817. évi január 15-én engedte meg 1280. szám alatt, hogy „a Tántz-Palota és a Theatrum a magyar Társaságnak évi 800 rhénes forintokért szerződés és *caució* mellett bérbé adasson”. Ez az 1817. évi február 24-én tartott tanácsülésben tudomásul vétetvén, „feő Kamarás Urral” közölte, ő lévén akkor e néven a város gazdája.

Azonban Láng Ádámnak nem sikerült a színészet állandósítása Szegeden és nemsokára kénytelen volt társulatával együtt a vándorbotot újból kézbe venni.

Hat évvel később Wandza (talán Vánca?) Mihály is erre törekedett, nagy és jó társulatot hozott és sokat költött az előadások hatásos rendezésére. 1823. évi július és augusztus havában látványos előadásokat tartott sok költséggel. Nagy volt az érdeklődés, úgy hogy a városközi színház szűknek bizonyult. Ez okból Kisfaludy Károlynak Kemény Simon és Hunyadi János című drámáját a vár udvarán adta elő és a csatát befejező jeleneteket a görög tüzzel megvilágított várfalakon mutatta be, de az ő igyekezete mellett sem sikerült a színészeknek Szegeden állandó létszékert verni. (Folytatjuk)

Hírek

VIII/14. Csütörtök. Róm. kat. és protestáns Órsz. f. Gör. kat. Mikeas pr. Nap kel 4 óra 54 perckor, nyugszik 7 óra 13 perckor.

Somogyi-könyvtár és muzeum zárva. Egyetemi könyvtár (központi egyetem I. emelet) nyitva délelőtt 8-tól 12-ig.

A mozi előadások 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Szegeden a gyógyszerárak közül szolgálatot tartanak: Frankó Andor Kálvária-utca 17 (telefon 225), Leinzinger Gyula Széchenyi-tér (telefon 352), Mocsáry S. Kállay Albert-utca (Hid-utca) (telefon 391), Nindl János Petőfi-Sándor-sugárút 41 (telefon 777), Moldvány Lajos Ujszeged (telefon 846), Török Márton Csongrádi-sugárút (telefon 364).

— A belügyminiszter az ősz folyamán Szegedre jön. Az Alsóvárosi Népkör augusztus 20-án ünnepli meg fennállásának ötvenéves jubileumát. Az ünnepségre a kör a belügyminisztert is meghívta, aki most arról értesítette a főispánt, hogy a meghívást nem fogadhatja el, mert a Szent István-napi körmenetben az egész kormánynak részt kell venni. Bejelenti különben, hogy az ősz folyamán Nádossy Imre országos főkapitánnyal együtt föltétlenül meglátogatja Szeged városát.

— Kiss Ferenc kitüntetése. K'iss Ferenc miniszteri tanácsost nyugalomba vonulása alkalmából — mint ismeretes — a kormányzó legfeljebb elismerésével tüntette ki. Az erre vonatkozó okmány és a koronás *signum laudis* szerdán érkezett le a főispánhoz. A földmívelésügyi miniszter megbízásából a főispán fogja a kitüntetést átadni megfelelő formák között a nyugalomba vonult erdőültetőnek.

— Bródy Sándor temetése. Budapestről jelentik: Bródy Sándor temetése ügyében családja úgy határozott, hogy a lehelőség szerint puritán egyszerűséggel fogják nyugovóra helyezni az elhunytat. Az Ujságíró Egyesület és az Olthon Irók és Hirlapírók Köre gyűlést tartott, amelyen azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy mily módon juttassa kifejezésre Bródy Sándor halála fölött érzett gyászát. Az eddigi rendelkezések szerint Bródy Sándor temetése csütörtökön délután négy órakor lesz a rákoskereszturi temetőben.

— A Szegedi Iparosifjak Közművelődési Egyesülete 1924. évi augusztus hó 16-án az újszegedi Vigadóban tartja nagy nyári táncmulatságát. A mulatság kezdete este 9 órakor.

— Teljes holdfogyatkozás lesz csütörtök este. Érdekes égi jelenséget lehet csütörtökön este észlelni az esti órákban. Szinte teljes holdfogyatkozás lesz. A föld árnyéka ugyanis ezen a napon teljesen eltakarja a teli hold korongját. A nap csütörtökön 7 óra 15 perckor nyugszik, a hold pedig 7 óra 8 perckor kel. 7 óra 25 perckor már a föld árnyéka ráborul a holdra, amelyet félkilenc előtt teljesen elborít. A holdfogyatkozás 1 óra 41 percig tart, a hold 10 óra 7 perckor kezd ismét láthatóvá válni. Éjjel 11 óra 8 perckor aztán teljesen előbukkan az egész korong.

— A szegedi szociáldemokrata párt tüntetése a háboru ellen. Közölte már a Szeged, hogy a háboru kitérésének tizedik évfordulóján Európa összes államaiban tüntetések és tiltakozások voltak a háboru ellen. Ezeket főképpen a szociáldemokrata pártok rendezték. A magyarországi szociáldemokrata pártok szintén demonstrálni akarnak a háboru ellen és a szegedi párt vasárnap tartja tiltakozó gyűlését, amelyre a következő felhívást bocsájtotta ki:

Munkások! Elvtársak! Polgárok! Szeged népe! Soha többé háborut! A szegedi szociáldemokrata párt f. é. augusztus hó 17-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor a Vigszinpad helyiségében (Horváth Mihály-utca a Széchenyi-Mozi mellett, nagy nyilvános népgyűlést tart, melyen tüntetünk a háboru ellen és a népek testvérisége mellett. Előadó: Kabók Lajos nemzetgyűlési képviselő Budapestről. Szeged polgársága és munkássága! A háboru tizéves évfordulóján minden ország munkássága tiltakozik a háboru ellen, hogy eszörnyű borzalom többé vissza ne térhessen és ne sujhatsa többé az emberiséget. Szeged munkásságának hallatnia kell tehát szavát! Üzenetünk nem lehet más, háboru a háborunak, soha többé háborut! Legyetek ott mindannyian! Testvéri üdvözléssel a szegedi szociáldemokrata párt.

— A szegedi gazdák vetőmaghitel. Mint ismeretes, a kormány elhatározta, hogy az időjárás viszonyosságaitól sújtott gazdák számára körülbelül huszonötmilliárd korona értékű vetőmaghitelt biztosít. A kontingentált vetőmaghitel felosztása most van folyamatban. Dr. Aigner Károly főispán a szegedi kisgazdák számára tíz vagon vetőmaghitelt kért távirati úton a földmívelésügyi minisztertől és ugyanannyit kért a városi helyi gazdák számára is.

Telefon: Pénztár 582. **Belvárosi Mozi, Szeged** Telefon: Igazg. 258.

Augusztus 15-én, pénteken **Rudolf Valentínó és Gloria Swanson** főszereplésével:

Túl a szirtokon

Dráma 6 felvonásban.

Azonkívül:

Egyidejűleg:

„Skot”, az álmok lovagja **Dick, a lovaspólo**

Kitűnő vigjáték 3 felvonásban.

Két felvonásos kacagtató burleszk.

Előadások kezdete: 3, 5, 7 és 9 órakor.